

NASLOV IZVORNIKA

Anne Carson

THE ALBERTINE WORKOUT

First published as New Directions Poetry Pamphlet #13

Copyright © 2014 by Anne Carson

PREVEO S ENGLESKOG

Miroslav Kirin

Kulturtreger

ISBN 978-953-55518-5-0

Multimedijalni institut

ISBN 978-953-7372-38-5

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001024798.

Zagreb, veljača 2019.

Anne Carson

VJEŽBA ZVANA ALBERTINA

preveo Miroslav Kirin

1.

Albertina, kao ime, nije se uvriježilo za djevojčice u Francuskoj, premda je Albert uobičajeno za dječake.

2.

Albertinino ime javlja se 2.363 puta u Proustovu romanu, više od bilo kojeg drugog lika.

3.

Albertina je prisutna ili se spominje na 807 stranica Proustova romana.

4.

Na dobrih 19% tih stranica ona spava.

5.

Albertina je, vjeruju neki kritičari, uključujući Andréa Gidea, prerušena inačica Proustova vozača, Alfreda Agostinellija. To se zove teorija transpozicije.

6.

Albertina pripovjedaču predstavlja romantičnu, psihoseksualnu i moralnu opsesiju, uglavnom u petom tomu Proustova sedmotomna djela (u izdanju biblioteke Pléiade).

7.

Peti se tom zove *La Prisonnière* na francuskom, a *Zatočenica* u hrvatskom prijevodu. U nagrađenoj studiji iz 1974. Roger Shattuck, glasoviti stručnjak za Prousta, tvrdi kako taj tom romana čitatelj u stisci s vremenom može bez straha cijeli preskočiti.

8.

Albertinini problemi su (iz pripovjedačeva gledišta):

a) laganje

b) lezbijstvo

i (iz Albertinina gledišta)

a) zatočenost u pripovjedačevoj kući

9.

Njezin loš glazbeni ukus, premda ga se nekoliko puta komentira, ne predstavlja problem.

10.

Albertina pripovjedača ne zove imenom ni na jednom mjestu u romanu. Niti ga itko drugi zove imenom. Pripovjedač nam natuknuje kako bi njegovo ime moglo biti i ime autora romana, tj. Marcel. Neka onda bude tako.

11.

Albertina poriče da je lezbijka kad je Marcel ispituje.

12.

Sve su njezine prijateljice lezbijke.

13.

Njezina ga poricanja opčinjuju.

14.

Njezine ga prijateljice također opčinjuju, osobito zato što se razlikuju od njegovih prijatelja, koji su gej, ali svi odreda u ormaru. Njezine prijateljice „paradiraju“ plažom i ljubakaju se po restoranima.

15.

Unatoč gorljivom i ustrajnom ispitivanju, Marcel ne može proniknuti što je točno to što žene *čine* zajedno („taj specifični drhat ženskog užitka“).

16.

Albertina kaže da ne zna.

17.

Čim je Albertinu Marcel zatočio u svojoj kući, njegovi se osjećaji mijenjaju. Prvo ga je privukla njezina sloboda, to nadimanje njezine odjeće. Tu je privlačnost sad zamijenio osjećaj *ennui* (čamotinja). Ona postaje, kaže on, „teška robinja“.

18.

To je predvidljivo, s obzirom na Marcelovu teoriju žudnje, koja izjednačuje posjedovanje druge osobe potiranjem drugosti njezina uma, dok istodobno drži da je ta drugost ono što drugu osobu čini poželjnom.

19.

A zapravo, kako da zaposjedne njezin um ako je ona lezbijka?

20.

Njegova opčinjenost se nastavlja.

21.

Albertina je djevojka s kačketom koja gura bicikl plažom kad je Marcel prvi put ugleda. Na tu se sliku stalno vraća.

22.

Albertina nema obitelj, zanimanje a ni neku budućnost. Ona se uskoro ustoliči u Marcelovoj kući. Ondje ima zasebnu spavaću sobu. On ističe kako je ona unatoč svemu „poslušno“ stvorenje. (Vidi gore o Albertini kao „teškoj robinji.“)

23.

Albertinino lice je dražesno i lijepo sprijeda, ali iz profila njezin kukasti nos Marcela ispunja užasom. Uzeo bi joj lice u svoje ruke i prerasporedio ga.

24.

Albertinino stanje koje Marcelu najviše godi jest kad Albertina spava.

25.

Zaspavši postaje biljka, kaže on.

26.

Biljke zapravo ne spavaju. Niti lažu a čak i ne blefiraju. Izlažu, međutim, svoje genitalije.

27.

- a) Kadšto u snu Albertina zbaci kimono i leži gola.
- b) Kadšto je potom Marcel uzme.
- c) Albertina se, čini se, ne budi.

28.

Marcelu se čini da je gospodar takvih trenutaka.

29.

Možda i je. Na ovom mjestu, usput, kada bismo imali vremena, mogli bismo navesti nekoliko zapažanja o sličnosti između Albertine i Ofelije – Hamletove Ofelije – počev od seksualnog života biljaka, kojim se i Shakespeare i Proust rado služe kao jezikom ženske žudnje. Albertina, slično Ofeliji, svome ljubavniku utjelovljuje propupalo djevojaštvo, ali i kastraciju, žrtvu, prijatnju i puku prepreku. Albertina je, slično Ofeliji, optužena za nezasitnu

požudu čije joj se iskazivanje uskraćuje. Ofelija svoju požudu odnosi u rijeku i utapa je među vodenim biljem. Albertina svoju izobličuje u lažnu svijest usnule biljke. U oba scenarija muškarac se pojavljuje kao onaj koji vlada pričom, a ipak se zapliće u lukavštinama žene. S druge strane, teško je reći tko koga blefira.

30.

Albertinin smijeh boje je i mirisa geranija.

31.

Marcel natuknuje Albertini kako je kani oženiti ali to ne čini. Dosadna mu je.

32.

Albertinine su oči plave i drske. Kosa joj je kao naborane crne ljubičice.

33.

Albertina se u Marcelovu kućanstvu ponaša poput domaće životinje koja ulazi gdje god je otvoreno ili dolazi leći pokraj svoga gospodara kako bi se ugnijezdila. Marcel mora naučiti Albertinu da mu ne ulazi sobu sve dok joj ne pozvoni.

34.

Marcel postupno uspijeva razdvojiti Albertinu od svih njezinih prijateljica, za koje smatra da su loš utjecaj.

35.

Marcel nikad ne izgovara riječ „lezbijka“ pred Albertinom. On kaže „ona vrst žena koje ja ne volim“.

36.

Albertina poriče da poznaje takve žene. Marcel pretpostavlja da laže.

37.

Ispočetka se Albertina ni po čemu ne ističe, doista, Marcel je ne razlikuje od njezinih prijateljica niti može zapamtiti njihova imena a niti se odlučiti za kojom bi pošao. One u njegovim mislima čine friz, guraju bicikle plažom dok se iza njih lome modri valovi.

38.

Ta Albertinina slikovna mnogostrukost postupno prerasta u plastičnu i moralnu mnogostrukost. Albertina nije čvrst objekt. Ona je nedokučiva. Kad Marcel prinese svoje lice njezinu kako bi je poljubio, ona je deset različitih Albertina u nizu.

39.

Jedne noći Albertina s prijateljicom odlazi na ples u Kasino.

40.

Kad je upita o tome, ona slaže.

41.

Albertina nije rođena lažljivica.

42.

Albertina laže toliko mnogo i toliko loše da je Marcel uvučen u igru. I on laže.

43.

Marcelovu ljubomoru, nemoć i žudnju ta igra raspiri do krajnjih granica.

44.

Teško je reći tko koga blefira. (Vidi gore o *Hamletu*.)

45.

Pred kraj petog toma Albertina napokon bježi, iščezava u noći i ostavlja prozor otvorenim. Marcel se uzrujava i pjeni i piše joj pismo u kojemu tvrdi kako je upravo odlučio kupiti joj jahtu i Rolls Royce kad je nestala, a sad će morati otkazati sve te narudžbe. Jahta je koštala 27.000

franaka, oko 75.000 dolara, i na pramcu je trebala biti urezana njezina omiljena strofa iz Mallarméove pjesme.

46.

Albertinina smrt u nesreći na jahanju na 642 str. petog toma ne oslobađa Marcela od ljubomore, ona otklanja samo jednu od bezbrojnih Albertina koju će morati zaboraviti. Ljubomorni ljubavnik ne može mirovati sve dok nije kadar dodirnuti sve točke u prostoru i vremenu što ih je ikad zauzimala ljubljena osoba.

47.

U Prousta nema ispravnoga ili krivoga, kaže Samuel Beckett, i ja mu vjerujem. Blefiranje, međutim, ostaje siva zona.

48.

Vratimo se teoriji transpozicije.

49.

Tridesetog svibnja 1914. francuske su novine izvijestile kako je Alfred Agostinelli, polaznik letačke škole, pao iz svoje letjelice u Mediteransko more blizu Antibesa i utopio se. Agostinelli je, sjećate se, bio vozač za koga je Proust u pismima prijateljima priznao ne samo da ga voli, nego da ga i obožava. Proust je Alfredu kupio zrakoplov, koji je koštao 27.000 franaka, oko 75.000 dolara, i dao je na njegovu trupu ugravirati strofu iz Mallarméove pjesme. Proust je usto platio Alfredove poduke iz letenja i upisao ga u školu letenja pod imenom Marcel Swann. Škola je bila u Monaku. Kako bi uhodio Alfreda dok je ondje, Proust je slao još jednog omiljenog slugu, a njemu je ime bilo Albert.

50.

Usporedite i suprotstavite Albertininu iznenadnu fiktionalnu smrt padom s jurećeg konja s iznenadnom stvarnom smrću Alfreda Agostinellija u odbjegli avionu. Dirljivo je što se oboje nesretnih ljubavnika uspjelo obratiti svojoj ljubavi iz plavetnila onostranosti. Agostinelli je, prije nego što će se zaputiti na svoj posljednji let, napisao dugo pismo koje je shrvani Proust primio dan poslije

pada aviona. Kad ga se prevede u roman, taj završni prizor postaje jedan od najčudnijih u umjetničkoj prozi.

51.

Nekoliko tjedana pošto je primio vijest kako je Albertina poginula kad ju je zbacio konj, Marcel dobiva brzoglav:

Prijatelju moj, smatrate me mrtvom, oprostite mi, ja sam i te kako živa, htjela bih vas vidjeti, govoriti s vama o ženidbi, kada se vraćate?

Nježno vas pozdravlja

Albertina.

Marcel danima pati zbog te vijesti i raspravlja sam sa sobom bi li trebao nastaviti odnos s njom ili ne, kad mu sine kako je telegrafist pogrešno pročitao potpis na brzoglavu. Brzoglav uopće nije od Albertine, nego od jedne davno zaboravljene prijateljice čije ime (Gilberte) sadrži ista središnja slova kao Albertina.

52.

„Volimo samo ono što ne posjedujemo u cijelosti“, kaže Marcel.

53.

Četiri su načina kako Albertina može izbjeći da je se do kraja posjeduje u petome tomu: spavanjem, laganjem, lezbijstvom i umiranjem.

54.

Može blefirati samo na prva tri načina.

55.

Proust je još popravljao otipkanu verziju *La Prisonnière* na samrtnoj postelji. Studeni 1922. Dotjerivao je Albertinin lik i u njezin govor ubacivao određene fraze iz posljednjeg pisma Alfreda Agostinellija.

56.

Uvijek je šakljivo to pitanje treba li čitati autorovo djelo u svjetlu njegova života ili ne.

57.

Recimo da je teorija transpozicije jedan nedobrohotan, nametljiv i otužan hermenutički mehanizam; u Proustovu slučaju još je i neodoljiv. Evo još jedne zaključne iskricice što može nastati, recimo to tako, trljanjem između Alfreda i Albertine. Razmotrimo strofu što ju je Proust dao upisati na trup Alfredova aviona – iste stihove koje je Marcel obećao urezati na pramcu Albertinine jahte, iz njezine omiljene pjesme, kaže on. Riječ je o četiri Mallarméova stiha o labudu koji ostaje zarobljen u zaleđenom jezeru zimi. Labudovi su, dakako, ptice selice. Taj iz nekoga razloga nije uspio odletjeti sa svojim rođacima kada je za to došlo vrijeme. Kakvu to čudnu i osamljenu sje-
nu baca na ta dva ljubavna slučaja, fikcionalan i stvaran; kakvu očajničku analogiju nudi ta ljubavnička konačna zimska paranoja posjedovanja. Kao što Hamlet točno no okrutno reče Ofeliji: „Niste mi smjeli povjerovati.“

58.

*Un cygne d'autrefois se souvient que c'est lui
Magnifique mais qui sans espoir se délivre
Pour n'avoir pas chanté la région où vivre
Quand du stérile hiver a resplendi l'ennui.*

(Mallarmé, „La vierge, le vivace et le bel aujourd’hui“)

davni labud pamti
da je slika
čista
svog uznosa,
al se opire bez nade
jer kraj gdje živi
opjevat ne znade
kad jalove zime
*dosada zablista.*¹

59.

„Sve je, doista, bar dvojako.“

La Prisonnière, str. 362

1 Labud, iz knjige *Faunovo popodne*, izabrane pjesme, Meandar-media 2019., izabrao i preveo Zvonimir Mrkonjić

dodatak četvrti, o Samuelu Beckettu

Navika, patnja, dosada, sjećanje, pije čaja, čajni keksi i nedokučiva banalnost postojanja teme su zajedničke Beckettu i Proustu. Oni ih različito anatomiziraju. Ono što je za Prousta smješteno u glavi, ustima ili umu za Becketta je niže u tijelu. Primjerice, u prizoru umakanja kolačića *madeleine* u čaj, što Marcela dovodi do metafizičkog ushita, za Marcelovim prvim gutljajem čaja slijedi drugi i treći, budući da on želi nastaviti istraživati to neočekivano blaženstvo. A ipak se razočara kad otkrije kako osjet hlapi ponavljanjem: „Drugim gutljajem ne dobivam ništa više nego prvim, s trećim dobivam nešto manje od drugog.“, kaže on. Usporedite pije čaja protagonista Murphyja na 57. stranici Beckettova istoimena romana: „Osjećaj kako se sjedište stolice napokon spaja s njegovom klonulom zadnjicom bio je tako ugodan da je smjesta ustao pa ponovno sjeo, polagano i s velikom usredotočenošću. Murphy se nije susretao s nježnostima tako često da bi si mogao dopustiti nehajan odnos prema njima. Ipak, kad je drugi put sjeo bio je vrlo razočaran.“² Beckett je, općenito govoreći, za stražnje dijelove tijela zainteresiraniji od Prousta. Pogledajte, na primjer, Beckettova lika Pima, čija se stražnjica nabode na otvarač za limenke, ili Krappa koji

2 Murphy, prev. Igor Buljan, Sysprint, Zagreb, 2010., str. 57.

lamentira o svojim crijevima dok istodobno jede banane, ili bogatstvo analnog diskursa u *Murphyju*, ili opširno nabacivanje svijeta izmetinama u govoru Vladimira i Estragona, a da ne spominjemo Beckettovo vlastito preimenovanje nakladnika Chatto & Windus, koji je 1934. odbio njegovu zbirku pjesama, u „Shatupon & Windup“.³

3 Nprevodiva igra riječima, otprilike: Zasaran & Gotov

dodatak osmi, o miopatiji uhvaćene životinje

Hvatanje i obuzdavanje životinje iznimno su stresni. Neposredna reakcija na stres je sindrom „bježi ili bori se“, na koji tijelo reagira proizvodeći adrenalin. Postojana pretjerana proizvodnja adrenalina dovodi do nagomilavanja mliječne kiseline u krvotoku, što djeluje na sposobnost srca da mišiće opskrbljuje kisikom, što može dovesti do odumiranja mišića: miopatija (od starogrčke riječi *pathos*, „patnja“, i *mus* što znači: 1. „poljski miš“; 2. „tjelesni mišić“). Postoje četiri kategorije miopatije uhvaćene životinje, u rasponu od perakutne, kada dolazi do smrti u nekoliko minuta, kronične, kada uhvaćena životinja može poživjeti nekoliko dana pa čak i tjedana, jašući konje i odašiljući brzojave, da bi smrt iznenada nastupila zbog zatajenja srca ili neke očite nesreće. Miopatija uhvaćene životinje ne može se liječiti.

dodatak petnaesti, (a) o pridjevima

Pridjevi su ručke Bitka. Imenice imenuju svijet, pridjevi vam daju da ščepate ime i da vam se ono ne razleti mislima poput predsokratovskog objašnjenja kozmosa. Zrak, primjerice, za Prousta može biti (pridjevski) ljepljiv, pahuljast, natiskan, iskidan, tiješten odnosno procijeđen u Knjizi prvoj; prašan, razmrvljen, miomirisan, destiliran, raspršen, tekuć odnosno hlapiv u Knjizi drugoj; tkan odnosno loman u Knjizi trećoj; sleđen u Knjizi četvrtoj; otopljen, ocakljen, uljast, rastezljiv, uzavreo, stegnut, nabrekao u Knjizi petoj; zgusnut u Knjizi šestoj; a čini se kako uopće nema zraka u Knjizi sedmoj. Ne vidim neke koristi od takvih informacija, ali sastavljanje takvih popisa možda je najbolja zabava koju si možete priuštiti ulaskom u pustinju Poslije Prousta.

dodatak petnaesti, (b) o pridjevima

No nemojmo previdjeti što je 1971. predložio taj kasno rođeni predsokratovski filozof Roland Barthes, tj. da se proizvede jezik bez ijednog pridjeva, i time da se nadmudri „fašizam jezika“ i zadrži „utopija potisnutog smisla“, kao što je delirično formulirao. „Kad sam se kao dijete igrao lopova i policajaca u Luksemburškom parku“, kaže Barthes, „najviše sam volio osloboditi sve zatvorenike, obje ekipe vratiti u igru i krenuti otpočетка“ (*Le Neutre*, str. xxi). Očito je da su te vode preduboke da bi se nešto moglo pokušati objasniti običnim dodatkom, premda preporučujem da sami malo istražujete Barthesovu dugogodišnju nelagodu vezanu uz natjecanja, njegovo nepovjerenje u binarne situacije i njegovu snovitu odanost nekom trećem jeziku u kojem bismo svi mi bili lišeni smisla.

dodatak sedamnaesti, o drugom Zenonovu paradoksu

Marcel voli ljude u pokretu. Poput Albertine – uvijek nekamo odjuri biciklom, vlakom, autom, na konju ili izleti kroz prozor; poput Marcelove majke, koja se vječno uspinje stubama da ga poljubi za laku noć; poput njegove bake koja svake večeri šeće gore-dolje vrtom radi zdravlja, čak i kad lijeva kiša; ili poput njegova prijatelja Roberta de Saint-Loupa, koga prvo vidimo kako poskakuje s čela stola u restoranu ne bi li donio kaput Marcelu, koji sjedi stisnut, drhteći za stolom. Marcel je mirno središte sve te kinetičke aktivnosti, on je poput leteće strijele u Zenonovu drugom paradoksu, odapeta iz luka nikad ne stiže na cilj zato što se ne kreće. Zašto se Zenonova strijela ne kreće? Zato (to je Aristotelovo objašnjenje) što bi gibanje strijele predstavljalo niz trenutaka, a u svakom trenutku strijela ispunja cijeli prostor toga trenutka, a to je (rekao bi Zenon) opis mirovanja. Pa ako dodate sve trenutke mirovanja opet mirujete. Nitko neće poreći kako se Proustov roman odvija u vremenu, a strijele su odapete u svim pravcima. Ali možete zamisliti cijeli roman kao jedan veliki zaustavljeni trenutak, budući da Marcelu treba cijelih tri tisuće stranica priče ne bi li dospio do točke početka pisanja priče. Na posljednjoj stranici on odapinje strijelu,

ali Zenon je uspješniji, on odapinje unazad, s obzirom da ste upravo završili s čitanjem romana koji on predlaže da ga tek počnete pisati. Zadaje mi prilično glavobolje ako duže razmišljam o Zenonu i njegovim paradoksima, premda uživam u njegovoj mrtvo-hladnoj demonstraciji. Evo čašice Zenonovskog protuotrova iz usta posvećena Proustova proučavatelja, filmaša Chrisa Markera (*Sans Soleil*): „Tako napreduje povijest, začepljujući svoje pamćenje kao što netko začepљуje uši ... [a] zaustavljeni trenutak gorio bi poput plamička filmske vrpce blokirane ispred visoke peći projektora.“

dodatak devetnaesti, o Sv. Ceciliji

Albertina je osoba u pokretu (vidi dodatak sedamnaesti) i njezino umijeće da bježi od Marcela ili da ga izbjegava bitno pridonosi njezinoj privlačnosti. Čak i dok je promatra kako mirno sjedi i svira klavir, on zamišlja njezine noge i stopala na pedalima kao noge i stopala djevojčice koja pritišće pedale bicikla. Potom je uspoređuje sa Sv. Cecilijom, zaštitnicom glazbe, kako sjedi za orguljama. Ta analogija vuče korijene iz članka što ga je Proust 1907. napisao za *Figaro* o putovanjima Normandijom sa svojim vozačom Alfredom Agostinellijem, kojega jednako tako uspoređuje sa Cecilijom, sveticom orgulja.

dodatak dvadeseti, o brzini

Ograničenje brzine vožnje 1907. u Francuskoj bilo je 15 km/h. Kada se s Alfredom Agostinellijem vozio Normandijom Proust je katkad vjerojatno prekoračio tu granicu zato što je, prema članku iz *Figaroa* iz 1907., vožnja s Alfredom bila poput ispaljivanja iz topa. Alfredova vozačka oprava sastojala se od gumenog ogrtača i gumene kapuljače, što je Prousta navelo da ga opiše kao “opaticu brzine“.

dodatak dvadeset i prvi, o opaticama

Maleni ali bitni kolačić *madeleine* izmislio je svrgnuti poljski kralj čija se slastičarka zvala Madeleine. Poslije ga je prema izvornom receptu pravio red opatica, sve dok Francuska revolucija nije ukinula samostane. U današnje vrijeme možete dobiti recept od Julije Child ili ga skinuti s Interneta. Neobično je i vjerojatno slučajno što druga znamenita Madeleine iz našega kulturnog nasljeđa, junakinja Hitchcockove *Vrtoglavice*, pogiba uslijed pada s crkvenog tornja koncem filma pošto je preplaši opatica. Mogli bismo se, općenito, pitati koliko je Hitchcock bio upoznat s Proustovim romanom; posve je sigurno kako nas roman upliće u probleme sjećanja i vremena, dok prikazuje junakinju koja dvaput umire i čiju privlačnost osigurava neprestano laganje, odnosno, mogli bismo reći, jedan golemi blef. Istodobno, bilo bi lijepo pomisliti kako je Proust u neku ruku gledao *Vrtoglavicu*, budući da završne dijelove romana obilježava upravo taj osjećaj. Na posljednjoj stranici Marcel snatri o zadatku pisanja pred njim i priznaje: „Obuzeo me osjećaj vrtoglavice kad sam pogledao ispod sebe, a ipak unutar mene sama, kao da sam kilometre visoko, toliko godina vremena.“

dodatak dvadeset i deveti, o kimonima

Poznavanje drugih ljudi je nepodnošljivo. Japanska kimona bila su u Parizu u modi tijekom tisućudevetstodvadesetih. Bila su preinačena za europsko tržište, s manjim rukavima i većim brojem džepova. Albertina čuva sva pisma u džepu kimona koji tako nehajno prebacuje preko stolca u Marcelovoj sobi malo prije nego što će usnuti. Istina o Albertini je *tako blizu*. Marcel ne istražuje. Poznavanje drugih ljudi je nepodnošljivo.

dodatak trideset i drugi, o ropstvu

Muči me Marcelova uporaba fraze „teška robinja“. Općenito me muči stanovit poredak gospodara i sluge u Marcelovim odnosima s drugim ljudima. Što robinju čini teškom? Ima li tešku kožu, težak korak, teške šale, teško djetinjstvo; potječe li iz teškog naroda ili se drži neke teške filozofije života? Govori li s teškim naglaskom? Ima li težak razlog da čini sve što joj se kaže? Podrazumijeva li teška robinja laganog gospodara? Recimo da se želite riješiti roba, treba li vam teže oružje nego što bi vam trebalo za gospodara, i hoće li neko lagan ili srednje teško ispuniti svrhu, recimo odbjegli konj ili rana zima? Što kažete na to da obmanjete robinju pomišlju kako dobiva tu igru što je svakodnevno igrate s kimonom i nezgodnim pitanjima, imate li izdržljivosti za to, i hoće li vam nedostajati kad se okonča, i kako se sve te stvari nose s razlikom između metafore i metonimije? Oprostite što mi se ovaj dodatak oteo kontroli.

dodatak trideset i treći, (a) o razlici između metafore i metonimije

Budući da je iskrslo to pitanje, evo te razlike: kada su skupinu djece zamolili da objasne riječ „koliba“, neka su rekla *kućica*, a druga *izgorjela je*.

dodatak trideset i treći, (b) o metafori i metonimiji

Kad bolje razmislim, razlika između *kućica* i *izgorjela je* nimalo ne pojašnjava metaforu i metonimiju. Međutim, ona doista govori o krhkosti avanture mišljenja. Onoga dana kada sam jednom zauvijek odlučila shvatiti metaforu i metonimiju, otišla sam u knjižnicu, posudila hrpu knjiga, pročitala različite dijelove iz svake od njih, nadržala nešto na papirićima i vratila se doma, nadajući se kako ću sutradan razvrstati bilješke. Sutradan, među bilješkama koje su se dotad pomiješale i postale nerazumljive, pronašla sam tu sveprisutnu i egzemplarnu *kućicu* koja možda jest ili pak nije *izgorjela*. I premda se ne mogu sjetiti njezina konteksta, te što sam propustila zabilježiti odakle je, i nisam zapravo shvatila njezinu važnost za metaforu i metonimiju, ta *kućica* pozivala me da ju ne zaboravim. Ona ostaje kao vrlo dobar primjer, a mi samo ne znamo *čega*.

dodatak trideset i četvrti, o tome kako se riješiti svoje robinje

Sinulo mi je kako romanopisac ima mogućnost da oduzme pravo glasa, da razvlasti ili izbriše svoju robinju *gramatički* tako da je liši onog dijela govora u kojemu ona djeluje kao subjekt povezan s predikatom. Tako je Marcelov posljednji osvrt na Albertinu na zadnjoj stranici romana rečenica bez glavnog glagola:

Nedokučiva Albertina, koju sam vidio kako spava i koja bježe mrtva.

dodatak četrdeseti, o teoriji sna

Još od Heraklita postoji filozofski kliše kako su ljudska bića općenito mjesečari. To jest, kaže on, većina ljudi život provodi u snovitu stanju. A tek je naročit čovjek, tj. određena vrsta filozofa, tj. Heraklit, dolično budan i svjestan. Ali Proust to ne želi razlikovati. Iz sna ga je trglo nešto što je minulo. Na pogrešnoj obali i njegovo se srce slomilo. Ležao je zbunjen time, a onda ustao kako bi napisao pismo: *Dragi Heraklite*, napisao je, *teorija je dobra ali ne sprječava da nešto postoji.*

dodatak pedeset i treći, o blefiranju

Imenica „blef“ u engleskom izvorno označava „naočnjake za konje“ kao što je, primjerice, prvi put zabilježio stanoviti Darwin u radu naslovljenom „Škiljenje“, objavljenom 1777. Glagol „blefirati“, čija je etimologija nepoznata, rabio se već 1674. u značenju „zavezati oči odnosno prevariti“ (životinju), ili „riskirati na slabu kartu“ (u pokeru). „Blef“ kao imenica i „blefirati“ kao glagol mogu se na francuski prevesti kao *le bluff*, odnosno *bluffer*, oba anglizmi. Proust izbjegava glagol *bluffer* ali zato triput rabi *le bluff* u interakcijama između Albertine i Marcela. On napominje kako je razlika između blefiranja u pokeru i blefiranja u ljubavi, naime, u tome što se kartanje odvija u prezentu a jedina je bitna pobjeda. No ljubav zadire u prošlost, budućnost i fantaziju; njezina se patnja sastoji od toga da u ta područja uglavi sve što blefiranje prikriva.

dodatak pedeset i deveti, o lošoj fotografiji

U proslavljenoj Proustovoj biografiji (Tadić) ima malena, loše reproducirana fotografija iz 1907. na kojoj Proust i Agostinelli sjede u automobilu, odjeveni za putovanje. Proust, ogrnut zimskim kaputom, prekrizhenih nogu, doima se otečenim i kao da mu to mjesto kamo su se zaputili već dosađuje. Agostinelli steže volan, u opravi „opatice brzine“, očiju upiljenih u obzor. Bila bi to jedna od onih fotografija što pobuđuju tek uljudno zanimanje a potom se zaboravljaju – kako Barthes kaže, fotografija bez raspukline na površini, bez *punctuma* da vas privuče i uznemiri (*Svijetla komora*, str. 35 hrvatskog prijevoda) – osim položaja Agostinellijeve glave, budući da je zabacio glavu pod kutom koji sugerira brzinu njihova kretanja naprijed. Ali, naravno, oni nepomično sjede u autu. Ne možete a da se ne zapitate je li ga zabolio vrat od držanja glave u tom položaju tijekom duge ekspozicije. Ili o čemu su njih dvojica potihom razgovarali toga dana dok je fotograf prtljao s lećama a cvrčci pjevali u glogovoj živici i ljetno se poslijepodne na najdaljem rubu ljudske ljubavi pred njima protegnulo u, bilo je to očito, vječnost. Možda su raspravljali o *kućici*. Možda je *izgorjela*.

Napomena: svi citati iz Prousta potječu iz romana *Zatočenica I* (deveti svezak), *Zatočenica II* (deseti svezak) i *Bjegunica* (jedanaesti svezak) iz Proustova romanesknog ciklusa *U traganju za izgubljenim vremenom* u prijevodu Vinka Tecilazića, GZH, Zagreb, 1977.

AUTOR: Anne Carson

NASLOV: Vježba zvana Albertina

IZDAVAČI:

Kulturtreger

Martićeva 14d

HR-10000 Zagreb

TELEFON: +385 [0]1 4616 124

FAX: +385 [0]1 4616 123

E-MAIL: info@booksa.hr

URL: <http://www.booksa.hr>

Multimedijalni institut

Preradovićeve 18

HR-10000 Zagreb

TELEFON: +385 [0]1 48 56 400

FAX: +385 [0]1 48 55 729

E-MAIL: mi2@mi2.hr

URL: <http://www.mi2.hr>

BIBLIOTEKA: Prijatelji
UREDNICI: Miljenka Buljević & Petar Milat
PRIJEVOD: Miroslav Kirin
LEKTURA: Ivana Pejić, Ante Jerić, Igor Marković, Petar Milat
OBLIKOVANJE: IIIkart
PISMA: Adobe Garamond Pro i Akkurat Pro
PAPIR: Munken Lynx
TISAK: tiskara Zelina
NAKLADA: 500

Zagreb, veljača 2019.

Publikacija je objavljena u okviru projekta “Prošireni estetički odgoj”, suradničkog projekta Berliner Gazette, Kontrapunkta, kuda.org, Kulturtregera i Multimedijalnog instituta, a sufinancirana sredstvima programa Europske Unije Kreativna Europa.

Cjelokupan projekt je financiran podrškom programa Kreativna Europa Europske Unije, kao i podrškom Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Ureda za udruge Vlade RH i Grada Zagreba.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

